

ono što treba neposredno za sebe ili za svoje mlado; ona proizvodi jednostrano, dok čovjek proizvodi univerzalno; ona proizvodi samo pod vlašću neposredne fizičke potrebe, dok čovjek proizvodi i kad je slobodan od fizičke potrebe, i istinski proizvodi tek oslobođen od nje; ona proizvodi samo za sebe, dok čovjek reproducira cijelu prirodu; njezin proizvod pripada neposredno samo njenom fizičkom tijelu, dok se čovjek slobodno suprostavlja svom proizvodu. Životinja oblikuje samo po mjeri i potrebi vrste kojoj ona pripada, dok čovjek znade proizvoditi po mjeri svake vrste i znade svagdje dati predmetu inherentnu mjeru; zato čovjek oblikuje i prema zakonima ljepote.

Stoga se čovjek zbiljski potvrđuje kao rodno biće baš u obradi predmetnog svijeta. Ta proizvodnja je njegov djelatni rodni život. Kroz nju se priroda pojavljuje kao njegovo djelo i njegova zbiljnost. Predmet rada je stoga opredmećivanje čovjekovog rodnog života: time što se on ne udvostručuje samo intelektualno, kao u svijesti, nego djelatno, zbiljski, i stoga sebe promatra u svijetu koji je sam stvorio. Time što otudjeni rad čovjeku oduzima predmet njegove proizvodnje, oduzima mu njegov rodni život, njegovu zbiljsku rodnu predmetnost i pretvara njegovo preimućstvo nad životinjom u štetu time što mu se oduzima njegovo arogansko tijelo, priroda.

Isto tako time što otudjeni rad svodi samodjelatnost, slobodnu djelatnost na sredstvo, on čovjekov rodni život čini sredstvom njegove fizičke egzistencije.

Svijest koju čovjek ima o svome rodu pretvara se, dakle, uslijed otudjenja u to da mu rodni život postaje sredstvom.

Otudjeni rad čini, dakle:

3) čovjekovu rodnu suštinu, kao prirodu tako i njegovu duhovnu rodnu moć, njemu tudjom suštinom, sredstvom njegove individualne egzistencije. On otudjuje čovjeku njegovo vlastito tijelo kao i prirodu izvan njega, kao i njegovu duhovnu suštinu, njegovu ljudsku suštinu.

4) Neposredna posljedica toga što je čovjek otudjen proizvodu svoga rada, svojoj životnoj djelatnosti, svojoj rodnoj suštini, jest otudjenje čovjeka od čovjeka. Ako se čovjek sam sebi suprostavlja, njemu se suprostavlja drugi čovjek. Što vrijedi za odnos čovjeka prema njegovu radu, prema proizvodu njegova rada i prema njemu samom, to vrijedi za